MĂRTURIILE ICOANEI

BOTEZUL DOMNULUI

În Iordan botezându-te Tu Doamne,
Închinarea Treimii S-a arătat,
că glasul Părintelui a mărturisit Ţie,
Fiu iubit pe Tine numindu-Te,
şi Duhul în chip de porumbel a adeverit
întărirea Cuvântului,
Cel ce Te-ai arătat, Hristoase, Dumnezeule,
şi lumea ai luminat, mărire Ţie!

Arătatu-Te-ai astăzi lumii
şi lumina Ta, Doamne, S-a însemnat peste noi,
Care cu cunoştinţă Te lăudăm.
Venit-ai şi Te-ai arătat,
Lumina cea neapropiată.

(Troparul și Condacul Botezului Domnului)

Câţi în Hristos v-aţi botezat,
în Hristos v-aţi îmbrăcat. Aliluia.

(Trisaghionul Praznical)

Botezul Domnului – Icoană rusească, sec. XXI, colecție particulară

Introducere

Domnul Iisus Hristos Și-a asumat firea umană în deplinătatea ei, dar și cu toate neajunsurile ei, pentru a o curăți și a o pune iarăși în legatură directă cu Izvorul vieții și al iubirii veșnice. Pentru a fi om adevărat, firea umană a lui Hristos cunoaște creșterea firească și treptată (*„Şi Iisus sporea cu înţelepciunea şi cu vârsta şi cu harul la Dumnezeu şi la oameni”* – Luca 2, 52). Viețuind smerit și ascultător în Nazaret până la treizeci de ani (vârsta maturității la evrei), Mântuitorul Hristos își începe misiunea Sa pământească, lucrarea de mântuire a omenirii robită păcatului, nu printr-un act extraordinar, miraculos, ci prin supunerea față de legile condiției umane, prin chenoza Sa. Astfel, vine la Ioan ca să fie botezat cu botezul pocăinței, El care era fără de păcat și Însuși Dumnezeu – izvorul a toată curăția și sfințenia. S-a smerit însă, ca prin ascultarea Sa deplină față de Dumnezeu-Tatăl, să plinească *„toată dreptatea”* Legii vechi, desăvârșindu-o prin Noul Său Legământ. Căci *„Legea şi proorocii au fost până la Ioan; de atunci împărăţia lui Dumnezeu se binevesteşte şi fiecare se sileşte spre ea”* (Luca 16, 16). Astfel, **evenimentul Botezului Domnului marchează punctul culminant al maturității lui Hristos, deplinătatea umanității Sale.**

Înaintemergător, **botezător** dar și **ucenic**, **Sfântul Ioan** împlinește cu supunere botezul asupra lui Hristos. Totodată, prin *atingerea* Fiului lui Dumnezeu, prin *vederea* Duhului Sfânt în chip de porumbel și prin *auzirea* glasului lin al Tatălui, el devine **martor** nemincinos, descoperind lumii dumnezeirea lui Hristos, precum au vestit oarecând magii și păstorii la Nașterea Sa, ori dreptul Simeon și proorocița Ana la Întâmpinarea Sa în templul din Ierusalim, și alți oameni care, asemenea lor, L-au recunoscut călăuziți și insuflați fiind de Duhul Sfânt. Această arătare a Sfintei Treimi (*epifanie*, în limba greacă) mărturisește, totodată, realitatea metaistorică a lui Dumnezeu: **Tatăl iubitor naște din veci pe Fiul Său și purcede pe Duhul cel Sfânt care Se odihnește în Fiul.**

Fiul cel veșnic și iubit al lui Dumnezeu, intrând în apele Iordanului, vine în interiorul zidirii Sale, supusă și ea stricăciunii prin căderea omului, pentru a o exorciza de toate puterile demonilor și pentru a o sfinți. Întreaga creație tresaltă, cutremurându-se de taina de a-L avea în mijlocul ei pe Cel Necuprins, dar bucurându-se de prezența și binecuvântarea Sa.

Sfințirea lumii începe, așadar, prin sfințirea apei pe care o săvârșește Hristos la Botezul Său și prin Botezul *„cu Duh Sfânt şi cu foc”* (Matei 3, 11), pregătindu-ne nouă, tuturor celor ce credem și ne unim cu El în Biserica Sa, intrarea în Împărăția lui Dumnezeu.

BOTEZUL DOMNULUI
Epifania – Dumnezeiasca arătare

Sunt mărturii că până în veacul al IV-lea, Naşterea şi Botezul Domnului erau sărbătorite în aceeaşi zi – 6 ianuarie. Menționată în Constituțiile Apostolice (5, 13), sărbătoarea Botezului Domnului – Epifania – era inițial prăznuită de creștinii din țara sfântă. Este amintită de Sfinții Ipolit al Romei și Clement al Alexandriei în secolele II-III. Sfinții Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur, Ambrozie de Milan au predicat cu ocazia sărbătorii Epifaniei, adeverindu-se astfel generalizarea ei în întreaga Biserică Ortodoxă.

Reprezentarea iconografică a Botezului Domnului
Temeiuri scripturistice

- *„În acest timp a venit Iisus din Galileea, la Iordan, către Ioan, ca să Se boteze de către el. Ioan însă Îl oprea, zicând: «Eu am trebuinţă să fiu botezat de Tine, şi Tu vii la mine?» Şi răspunzând, Iisus a zis către el: «Lasă acum, că aşa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea.» Atunci L-a lăsat. Iar botezându-se Iisus, când ieşea din apă, îndată cerurile s-au deschis şi Duhul lui Dumnezeu S-a văzut pogorându-Se ca un porumbel şi venind peste El. Şi iată glas din ceruri zicând: «Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit.»”* (Matei 3, 13-17)
- *„Şi în zilele acelea, Iisus a venit din Nazaretul Galileii şi S-a botezat în Iordan, de către Ioan. Şi îndată, ieşind din apă a văzut cerurile deschise şi Duhul ca un porumbel coborându-Se peste El. Şi glas s-a făcut din ceruri: «Tu eşti Fiul Meu cel iubit, întru tine am binevoit.»”* (Marcu 1, 9-11)
- *„Şi după ce s-a botezat tot poporul, botezându-Se şi Iisus şi rugându-Se, s-a deschis cerul, Şi S-a coborât Duhul Sfânt peste El, în chip trupesc, ca un porumbel, şi s-a făcut glas din cer: «Tu eşti Fiul Meu cel iubit, întru Tine am binevoit.»”* (Luca 3, 21-22)
- *„A doua zi a văzut Ioan pe Iisus venind către el şi a zis:«Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii. Acesta este despre Care eu am zis: După mine vine un bărbat, Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era, şi eu nu-L ştiam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezând cu apă.» Şi a mărturisit Ioan zicând: «Am văzut Duhul coborându-Se, din cer ca un porumbel şi a rămas peste El. Şi eu nu-L cunoşteam pe El, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste Care vei vedea Duhul coborându-Se şi rămânând peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt. Şi eu am văzut şi am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu.»”* (Ioan, 29-34)

Compoziţia icoanei

Icoana Botezului Domnului, ca şi slujbele praznicului şi cea consacrată sfinţirii mari a apei, nu urmăreşte atât fixarea unui moment istoric, cât postulează o lectură duhovnicească, scoţând în relief trei aspecte esenţiale ale spiritualităţii creştine:

– Divino-umanitatea lui Hristos
– Teofania sau arătarea Sfintei Treimi
– Creaţia restaurată.

	Stânga	Centru	Dreapta
Partea superioară	• versant	• bolta cerească • raza • porumbelul	• versant
Partea centrală	• Sfântul Ioan Botezătorul	• Mântuitorul Hristos în mijlocul râului Iordan	• Îngerii slujitori
Partea inferioară	• pomul cu toporişca mal	• Făpturile marine	• mal

Persoane, sensuri şi simboluri ziditoare în icoana Botezului Domnului

- **Bolta cerească, Raza, Porumbelul**

În partea superioară a compoziţiei apare o emisferă formată în general din trei zone de culoare gri-albăstrui în degradé. Aceasta este reprezentarea iconografică a bolţii cereşti, echivalentă, la nivel simbolic, cu cerurile deschise.

Această emisferă semnifică totodată prezenţa lui Dumnezeu, a Sfintei Treimi, prezenţă evidenţiată uneori şi printr-o mână care binecuvântează. În ceea ce priveşte icoana Botezul Domnului, aceasta mână reprezintă iconografic glasul Tatălui care s-a auzit spunând: *„Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit”*.

Din cadrul acestei emisfere porneşte *o rază* de lumină îndreptată spre Hristos.

Aproape de extremitatea razei, deasupra creştetului Mântuitorului, este reprezentat într-un contur sferic *un porumbel alb* – chip al Duhului Sfânt care se arată în momentul Botezului Domnului *„sub pogorământul unei înfăţişări trecătoare”* (Sfântul Ioan Gură de Aur).

Arătarea Duhului Sfânt la Botezul Domnului în chip de porumbel este explicată de Sfinţii Părinţi prin analogie cu potopul:

„Aşa cum atunci lumea a fost curăţită de păcat prin apele potopului, iar porumbelul a adus o ramură de măslin în Arca lui Noe, vestind sfârşitul potopului, şi pacea a revenit pe pământ, tot aşa, Sfântul Duh coboară în chip de porumbel ca să vestească iertarea păcatelor şi milostivirea lui Dumnezeu asupra lumii. Atunci o ramură de măslin, acum, milostivirea Dumnezeului nostru.” (Sfântul Ioan Damaschin)

În ceea ce priveşte reprezentarea Sfântului Duh ca porumbel în alte icoane decât cea a Botezului, cum ar fi icoana Pogorârii Duhului Sfânt asupra Apostolilor şi, în special, icoana Bunei Vestiri, care a dobândit popularitate în sec. al XVII-lea, Marele Sinod de la Moscova (1666 - 1667) dă următoarea explicaţie:

„Sfântul Duh a apărut în chip de porumbel doar la Sfântul Botez al Domnului în Iordan, şi de aceea numai în acest context trebuie înfăţişat Sfântul Duh ca porumbel. Pentru că pe Muntele Tabor a apărut ca nor, şi alteori altfel.” (Documentele sinoadelor de la Moscova 1666 - 1667)

- **Mântuitorul Hristos** este reprezentat stând în picioare, în mijlocul râului Iordan, ca într-un mormânt curgător care Îi cuprinde trupul din toate părţile, înţelegând prin aceasta că nu doar o parte, ci tot trupul Lui s-a scufundat ca semn al îngropării Lui, pentru că Botezul semnifică moartea Domnului (conform Coloseni 2, 12).

Însă afundarea nu poate fi despărţită de ieşire, care simbolizează Învierea Sa din morţi. *„Cufundarea şi ieşirea sunt chipul Coborârii la iad şi al Învierii.”* (Sfântul Ioan Gură de Aur)

Chipul Domnului are o expresie blândă şi smerită, arătând în acelaşi timp sobrietate şi concentrare.

Mântuitorul Hristos este reprezentat fie cu totul dezbrăcat, fie doar cu o pânză albă în dreptul şoldurilor. Icoanele vechi îl înfăţişează pe Hristos gol, conform textelor liturgice, subliniind prin aceasta chenoza dumnezeirii Sale: *„Se dezbracă Cel care a îmbrăcat cerul cu nori”* (Canonul prazniculuI, cântarea a 8-a, Utrenia din ajunul prazniculuI Botezului).

Se arată în acelaşi timp şi scopul acestei chenoze pentru că, dezbrăcându-şi trupul, îmbracă astfel goliciunea lui Adam, şi împreună cu ea pe cea a întregii omeniri, în veşmântul slavei şi al nestricăciunii.

Cu toate că iconografia iniţială îl înfăţişează pe Hristos gol, astăzi este mai potrivit să fie înfăţişat cu o învelitoare în jurul coapselor (variantă adoptată dealtfel şi în icoana răstignirii Domnului) pentru a sublinia curăţia Celui Care este *„singur fără de păcat”*.

Mântuitorul Hristos este înfăţişat făcând un pas înainte către Sfântul Ioan Botezătorul şi plecându-Şi capul sub mâna acestuia. Se arată prin acest gest suprema iniţiativă a Domnului Care vine de bunăvoie şi cu smerenie pentru a împlini o rânduială de care El nu avea nevoie, fiind întru totul fără de păcat, dar arătând prin aceasta că a venit nu pentru a fi slujit, ci pentru a sluji. El binecuvântează apele Iordanului, fie cu ambele mâini, fie doar cu mâna dreaptă, sfinţindu-le în acelaşi timp prin cufundarea Lui.

- **Iordanul** (din limba ebraică *Jarden – care coboară*)

Între cei doi versanţi înalţi, semn al prezenţei Duhului Sfânt, curge râul Iordan cu revărsare mare.

În unele icoane apa în care a intrat Hristos Îi acoperă tot trupul până la umeri, în altele apa curgătoare a râului apare de o parte şi de alta a înălţimii trupului Său şi sub picioare, fără a-L acoperi. Acest din urmă mod de reprezentare pare să fie utilizat pentru a nu strica linia clară a trupului, claritatea fiind unul din principiile folosite de iconarii bizantini.

Însă primul mod, mai vechi, de reprezentare a apei, în faţă şi pe ambele laturi ale trupului, este mai potrivit pentru că are în vedere o claritate superioară a formei trupului. Arată că Botezul s-a făcut prin scufundare totală în apele Iordanului după cum spun şi Evangheliile (Matei 3, 16; Marcu 1, 10).

Râul Iordan este reprezentat aici sub forma unei peşteri întunecoase (imagine iconografică a iadului), sau a unui mormânt lichid, curgător, care cuprinde trupul Domnului (chip al înmormântării reprodus în Taina Botezului prin cufundarea totală).

Regăsim aici *motivul peşterii,* care apare în icoana Naşterii Domnului ca loc ce adăposteşte ieslea în care se află Pruncul Hristos, în icoana Răstignirii sub Crucea în care se află în chip simbolic ţeasta primului Adam, apoi în icoana Cincizecimii sub forma unei închisori întunecate din care se zăreşte silueta unui bătrân împărat, şi nu în ultimul rând, în icoana Pogorârii la iad, unde peştera întunecată reprezintă, în mod propriu-zis, *iadul*.

Astfel, prin acest element de legătură – peştera – se creează contrastul permanent între întunericul în care se afla omenirea până la venirea Mântuitorului şi lumina dumnezeiască ce pătrunde în lume odată cu Întruparea Sa.

Tema apei ocupă un loc privilegiat în Sfintele Evanghelii. Odinioară imagine a morţii (potopul), ea este acum *„izvor de apă vie”* (Apocalipsă 21, 6; Ioan 4, 14). Odată cu intrarea lui Hristos în râul Iordan, firea umană împreună cu întreaga creaţie îşi schimbă starea căzută şi se sfinţesc prin harul Duhului Sfânt.

- **Făpturile marine**

În partea inferioară a icoanei, la picioarele Mântuitorului, sunt înfăţişate adesea, în dimensiuni discrete, siluetele a două

personaje – un bărbat şi o femeie. Amândoi stau cu spatele la Hristos, iar chipurile lor au o expresie de mare uimire. Cele două siluete ilustrează texte ale vechiului testament care sunt prefigurări ale Botezului: *„Marea a văzut şi a fugit: Iordanul s-a întors înapoi.”* (Psalmul 113, 3)

Figura bărbătească – un personaj întins în albia râului, ţinând în mâini un vas din care se varsă apă – este reprezentarea alegorică a râului *Iordan*. Personajul este întors cu faţa de la Hristos, cuprins fiind de o mare uimire, spaimă chiar, motivul desprins din textele liturgice fiind acela de *„a-L fi văzut fără veşmânt pe cel Nevăzut”*. Troparul explică această prezenţă: *„Întorsu-s-a oarecând râul Iordanului prin cojocul lui Elisei, înâlţându-se Ilie. Şi s-au despărţit apele într-o parte şi într-alta şi i s-au făcut lui calea uscată ceea ce era udă, spre chipul Botezului cu adevărat. Prin carele noi curgerea vieţii cea trecătoare o trecem.”* (Troparul duminicii dinaintea praznicului)

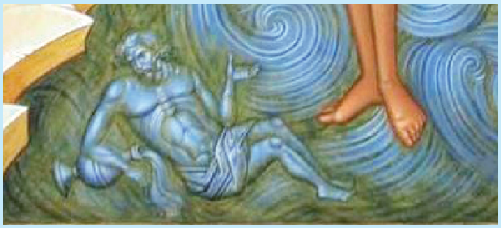

Figura feminină – o femeie pe jumătate goală, purtând coroană pe cap şi sceptru în mână, luându-o la fugă călare pe unul sau doi peşti – este o alegorie a *mării* şi face trimitere la una din prefigurările Botezului – trecerea poporului iudeu prin Marea Roşie.

În unele reprezentări Hristos este înfăţişat stând în picioare pe două dale de piatră formând o cruce (asemănătoare cu porţile iadului din icoana Pogorârii la iad) sub care se află şerpi cu capetele ridicate, alteori apare chiar un balaur sub picioarele Lui. Icoana ilustrează în acest fel biruinţa lui Hristos asupra puterilor întunericului (a diavolului şi a îngerilor lui) simbolizate prin aceşti monştri marini – balauri, şerpi – puşi pe fugă sau zdrobiţi, detaliu inspirat din Psalmul 13, 14: *„Tu ai zdrobit capetele balaurilor din apă”*.

„Plecatu-Ţi-ai creştetul Înaintemergătorului, sfărâmat-ai capetele balaurilor, venit-ai la repejuni, luminat-ai toate, spre a Te slăvi pe Tine, Mântuitorule, Luminătorul sufletelor noastre.” (Stihiră la *Doamne strigat-am ... şi acum*, Vecernia Mare, glas 2)

„Pe Adam cel stricat iarăşi îl zideşte în repejunile Iordanului şi capetele balaurilor celor ascunşi le sfarmă Împăratul veacurilor.” (Utrenia praznicului, cântarea 1, glas 2)

Uneori în jurul lui Hristos înoată peşti mici şi chiar copii, însă este de evitat introducerea în scenă a amănuntelor irelevante.

Toate aceste elemente acvatice trebuie reprezentate cu discreţie, în proporţii echilibrate, astfel încât să rămână în plan secund, pentru a nu produce o distragere inutilă a atenției de la componentele principale ale icoanei care conduc la adevărata înțelegere a însemnătății praznicului.

• **Sfântul Ioan Botezătorul** este înfăţişat în icoană purtând tunică şi himation sau o haină de păr care îi acoperă trupul, stând în picioare pe malul râului, la dreapta lui Hristos şi păşind ferm spre Acesta. El se află în acelaşi timp aplecat în semn de supunere şi sfială faţă de Cel căruia nu este vrednic să-I dezlege curelele încălţămintei.

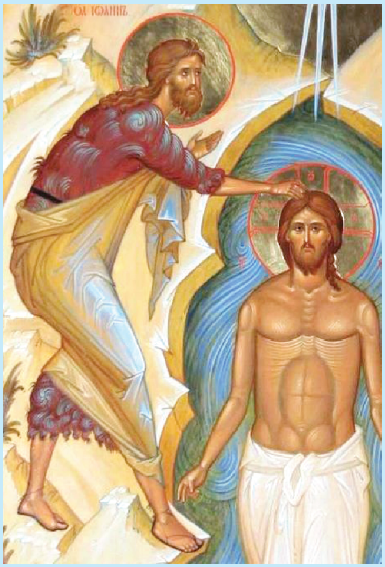

Această ezitare a Botezătorului în momentul întâlnirii cu Hristos este sugestiv redată în slujba Praznicului:

„La repejunile Iordanului venind astăzi Domnul a strigat către Ioan: nu te teme a mă boteza, că am venit să mântuiesc pe Adam cel întâi zidit.” (Utrenia, condacul Înaintepraznuirii, glas 4)

Ioan îl identifică pe Hristos de îndată ce Îl vede: *„Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii.”* (Ioan 1, 29)

Cu mâna dreaptă deasupra capului Mântuitorului, face gestul sacramental specific ritualului Botezului, exprimând în acelaşi timp şi cutremurul ce l-a cuprins:

„Nu îndrăznesc să ating preacuratul Tău cap, sfinţeşte-mă Tu, Doamne, cu arătarea Ta dumnezeiască.” (Stihiră la Litie)

În mâna stângă ţine uneori un *sul*, simbolul propovăduirii sale, sau face un gest de rugăciune. Privirea sa se îndreaptă în acelaşi timp spre înălţime, dovadă a faptului că el însuşi L-**a atins** pe Hristos, **a văzut** pe Duhul Sfânt pogorându-se asupra Lui în chip de porumbel (Ioan 1, 29-34), **a auzit** glasul Părintelui Ceresc *„Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit”* (Matei 3, 17), şi **a mărturisit** apoi despre acestea lumii.

- **Securea**

În partea inferioară a icoanei, la picioarele Sfântului Ioan Botezătorul este reprezentat un arbust la baza căruia stă o secure, rezumat cutremurător al învăţăturii date de acesta fiecărui nou botezat:

„Iată securea stă la rădăcina pomilor şi tot pomul care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc. Eu unul vă botez cu apă spre pocăinţă, dar Cel ce vine după mine, vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc.” (Matei 3, 10-11)

- **Îngerii**

În faţa Sfântului Ioan Botezătorul, de cealaltă parte a râului, se află doi, trei sau chiar mai mulţi îngeri, aplecați, cu aripile lăsate într-o atitudine de slăvire, de rugăciune și de slujire.

Ideea includerii îngerilor în icoana Botezului apare cel puţin din sec. al VI-lea, cu toate că prezenţa lor nu este indicată nici în Evanghelii şi nici în troparul care rezumă principalele momente ale evenimentului. Textele slujbelor, pomenindu-le prezenţa, vorbesc despre starea lor (*„Cetele îngereşti s-au umplut de mirare, de frică şi de bucurie.”* – Tropar, glas 7, Ceasul al 9-lea), însă nu precizează rolul pe care aceştia l-au avut, astfel încât acest rol este adesea diferit înţeles şi reprezentat.

Îngerii sunt înfățișați fie având mâinile acoperite de propriile mantii, în semn de evlavie şi supunere în faţa Celui ce se botează, fie purtând ştergare. Obiceiul acoperirii mâinilor este de origine răsăriteană şi a fost adoptat la curtea din Bizanţ, unde obiectele înmânate împăratului sau primite de la acesta erau ţinute

cu mâinile acoperite ca semn al unui deosebit respect. Acoperirea mâinilor în iconografie exprimă evlavia şi supunerea faţă de o persoană sfântă.

În unele icoane, ei au rol de slujitori şi ţin în mâini ştergare, gata să înveşmânteze Trupul Domnului când iese din apă, indicându-se prin aceasta, încă o dată, faptul că botezul s-a făcut prin scufundare, ceea ce necesită ştergerea trupului celui botezat la ieşirea din apă.

Deşi rolul de slujitori ai Domnului nu este clar definit în ceea ce priveşte momentul Botezului, acest rol se dezvăluie într-un fragment următor relatării Botezului, în care aflăm că *„Iisus a fost dus de Duhul în pustie ca să fie ispitit de diavol”*, iar atunci când diavolul L-a lăsat, *„iată îngerii, venind la El Îi slujeau”* (Matei 4, 1; 4, 11).

În orice caz, prezenţa îngerilor în icoana Botezului, cât şi în alte icoane precum Naşterea Domnului, Bunavestire, Învierea sau Înălţarea, atestă faptul că cetele îngereşti au fost martore nevăzute ale petrecerii în trup a Domnului, încercând şi ele să pătrundă treptat înţelesurile *tainei celei din veac ascunse* a Lui Dumnezeu.

Inovaţii apusene ale reprezentării Botezului Domnului

– Scena este populată de numeroase personaje, îngeri şi oameni, care nu mai stau în registre separate ca in iconografia răsăriteană, exprimând cele două trepte existențiale – lumea angelică și umanitatea (reprezentată doar prin persoana Sfântului Ioan Botezătorul) – ci se află deopotrivă într-o convieţuire paşnică, prilejuită de evenimentul Botezului.

– În unele compoziții, personajele sunt antrenate în diverse activităţi colaterale, străine de evenimentul central, unele chiar independente de el, fapt care face ca importanța Botezului Domnului să fie mult diminuată, ba chiar anulată prin banalizare.

– În același timp, toate personajele par a fi martore ale Teofaniei, în timp ce Sfânta Scriptură vorbește doar de Sfântul Ioan Botezătorul ca fiind cel ce s-a facut vrednic de această descoperire, el dând mărturie apoi și celorlalți.

– Teofania în sine este interpretată într-o manieră extrem de naturalistă prin atmosfera teatrală a cerurilor deschise, din mijlocul cărora putem zări, alături de mulțimile de îngeri-prunci, figura unui bătrân ce se vrea a fi expresia văzută a celui cu neputinţă de reprezentat, Dumnezeu-Tatăl.

– Raza și porumbelul au, și ele, o consistența materială având ca scop impresionarea simțurilor și rămânând prin aceasta doar la nivelul unei experiențe sensibile, străină totuși de Revelația Dumnezeiască.

– Hristos este reprezentat stând cu capul plecat, într-o atitudine de umilință mult prea umană, străină de smerenia dumnezeiască a Celui care S-a făcut om *„chip de rob luând”*, dar a rămas în același timp Dumnezeu, Stăpânul cerului și al pământului.

– El nu mai binecuvântează apele, ci stă cu mâinile adunate spre piept, închis în sine, într-o rugăciune care nu mai cuprinde întreaga lume ci doar propria persoană. În unele cazuri, însuși gestul rugăcinii se transformă într-o contemplare ruptă de comuniunea cu Dumnezeu, privirea nemaifiind îndreptată către cer ci către pământ, devenind expresie, fie a adorării de sine, fie a deznădejdii. Din acest

motiv, în icoana ortodoxă, Hristos-Dumnezeu și Sfinții Săi nu vor avea niciodată privirile plecate, nici chiar în clipele pătimirilor sau ale martiriului.

– Râul Iordan are mai degrabă înfățișarea unui pârâiaș ce îl acoperă pe Iisus doar până la glezne, cel mult până la genunchi.

– Ioan Botezătorul este reprezentat pe jumătate dezbrăcat, având o statură atletică (la fel ca toate personajele ce populează compoziţia), trupul său nemaiavând nimic din expresia unei vieţuiri ascetice.

– El îl stropeşte pe Hristos cu apă dintr-o scoică sau dintr-un vas, ceea ce contravine adevărului istoric potrivit căruia botezul s-a făcut prin scufundare totală, nu doar prin stropire. Odată cu deformarea adevărului istoric, se diluează şi mesajul simbolic al botezului, acesta fiind o prefigurare a morţii, a Îngropării de trei zile şi a Învierii Domnului.

– Întreaga compoziţie se desfăşoară într-un registru orizontal, accentul căzând pe elementul terestru, semn al unei abordări (înțelegeri) de factură sensibilă, supusă simțurilor și, prin aceasta, marcată de subiectivism și coruptibilitate, spre deosebire de reprezentarea ortodoxă în care domină axa verticală, expresie a înălțării spirituale și a cunoașterii inteligibile, care dă mărturie, totodată, de măreția și importanța universală a Botezului Domnului.

*

Prin Botezul Său, Domnul Hristos a surpat puterea diavolului care l-a otrăvit pe om sugerându-i să nu-L asculte pe Dumnezeu. Dacă prin păcatul neascultării și fuga protopărinților de Dumnezeu a intrat în lume blestemul îndepărtării întregii firi de Dumnezeu, adică suferința și moartea, prin ascultarea lui Hristos, *„Care S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca un om, [şi] S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte pe cruce”* (Filipeni 2, 7-8), a venit în lume binecuvântarea și viața veșnică. **Hristos a venit la botezul pocăinței, săvârșit de Sfântul Ioan, în numele nostru, spre a ne împăca pe noi și cu Dumnezeu, dar și cu întreaga fire**, pe care noi o separasem de Izvorul vieții și o ridicasem împotriva noastră prin păcat.

După învățătura Bisericii Ortodoxe, așadar, Botezul Domnului nu este numai o teofanie, o arătare desăvârșită a lui

Dumnezeu - Sfânta Treime și o descoperire desăvârșită în fața întregii creații a Mântuitorului Iisus Hristos ca Dumnezeu adevărat și om adevărat, ci este și o epifanie a firii întregi, a omului și a lumii înconjurătoare, într-o nouă stare de existență. **Botezul Domnului inaugurează o viață nouă, luminoasă și plină de sens pentru cosmosul întreg, unde are să viețuiască de acum înainte omul înnoit și îndumnezeit de Hristos.**

Dacă la început *„Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor”* (Facerea 1, 2) activând energiile Lui necreate în convergență cu energiile create continuu și progresiv, la Botezul Domnului Duhul Sfânt Se unește iarăși cu apa și cu toată creația, pregătind sânul Bisericii în care se vor naște din nou, *„din apă și din Duh”* (Ioan 3, 5), toți oamenii care cred în Hristos. **Apa sfințită de Duhul Sfânt este în chip tainic materia veacului viitor**, purtând în ea pe Hristos și pe Duhul cu puterile Lui dătătoare de viață și îndumnezeitoare. Prin Taina Sfântului Botez, și noi, creștinii ortodocși, murim tainic cu Hristos față de păcat, dar și înviem împreună cu El întru Împărăția Sa veșnică și binecuvântată. Cu alte cuvinte, **prin Botezul nostru, Dumnezeu ne iartă păcatele, ne înfiază în Biserica Sa și ne dă puterea de a ne asemăna tot mai mult cu Fiul Său cel iubit pe măsura însușirii de către noi prin iubire a Jertfei și a Învierii Lui.**

Bibliografie selectivă

Preot Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae, *O teologie a icoanei*, Editura Anastasia, București, 2005

Constantine Cavarnos, *Ghid de iconografie bizantină*, Editura Sophia, 2004

Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*, Editura Sophia, 2000

Paul Evdokimov, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1993

Michel Quenot, *Învierea și Icoana*, Editura Christiana, București, 1999

Michel Quenot, *Sfidările icoanei*, Editura Sophia, 2004

Michel Quenot, *Nevoia de icoană*, Editura Sophia, București, 2006

Michel Quenot, *De la icoană la ospățul nupțial*, Editura Sophia, 2007

Egon Sendler, *Icoana, chipul nevăzutului*, Editura Sophia, București, 2005

Leonid Uspensky, Vladimir Lossky, *Călăuziri în lumea icoanei*, Editura Sophia, 2003

Coordonatorul colecției *Mărturiile icoanei*: Arhimandrit Mihail Stanciu
Text și concepție grafică: Gina-Maria Pintilie
© 2009 - Sfânta Mănăstire Antim - București